

מאוצרות הפרשה

אחיד... והשבני דבר". יוסף היה שליח לדבר מצוה. הגמרא (פסחים ח) אומרת: "שלוחי מצוה אינן נזוקין, לא בהליכתן ולא בחזירתן". הרי"ף מציין, שבמקום שהזק מצוי, שלוחי מצוה לא נזוקים בהליכתם, אבל עלולים להיות נזוקים בחזרתם. השליחות של יוסף כללה שני חלקים – לראות את שלום אחיו, ולהשיב דבר אל יעקב. השלמת המצוה היא רק כאשר ישוב אל יעקב ויספר לו כל שלום אחיו. כיון שכך, גם החזרה אל יעקב איננו היתה בגדר "הליכה" לדבר מצוה, ולא רק חזרה. אם כן, איך ניזוק יוסף בזמן שמילא את שליחותו? ישנה מחלוקת טור ורמב"ם לגבי כיבוד הורים, במקרה שהאב רשע. לדעת הרמב"ם, אם האב רשע אין מצוה לכבדו. יעקב אבינו חשש, שהעובדה שיוסף ניזוק בעת שליחותו, מעידה על חטא שבידו. אם יעקב אבינו הוא בגדר אב רשע ח"ו, אין כאן מצות כבוד אב. לכן יוסף לא נקרא שליח מצוה. ממילא לא היתה לו שמירה וקרהו אסון. "וימאן יעקב להתנחם" – על עברות שבידו. יעקב אבינו התאבל ובכה בכי רב. הוא לא היה יכול לקבל ניחומים על ספק-עוון שבידו, כי הוא ידע כמה נורא הוא כל שמץ של חטא ועוון. רק בעת שנודע ליעקב שיוסף עודנו בחיים – נחה דעתו, כי הבין שלא היה בידו חטא ועוון. (רבי גואל אלקריף שליט"א, נאה דורש)

ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף... וימאן ויאמר אל אשת אדוניו (לט ז-ח)

על המילה "וימאן" מובא טעם המקרא שלשלת, אשר מפסיק את הקריאה. אמר על כך המשגיח במיר, רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל, שמכאן לומדים שכאשר מגיע היצר הרע לדבר עם האדם, קודם כל צריך להשיב לו "לא!!", ואחר כך יבואו שאר ההסברים והנמוקים לכך... רבי חיים שמואלביץ זצ"ל אומר כי בהלכותיו של יעקב אבינו, כאשר הגיעו למערת המכפלה וביקשו לקברו, הגיע לפתע עשו, ואמר שהקבר שייך לו! "הקבר שלנו" – ענו לו השבטים – "ויש לנו שטר על כך". – "היכן השטר?" – "נותר במצרים"... מיד שלחו השבטים את נפתלי, אשר היה כ"אילה שלוחה" כדי להביאו משם. לפתע הגיע חושים בן דן, אשר היה חרש ולא שמע את פרטי הויכוח, ומשהבין שבגלל עשו נמנעת קבורת יעקב, אמר: "וכי עד שיגיע השטר, יעמוד כך אבי אבא בחמה בבזיון?" מיד לקח מקל, הכה על ראשו של עשו והרגו! ונשאלת השאלה: וכי חושים בן דן הקפיד על כבוד יעקב אבינו יותר מהשבטים הקדושים?! אלא, אומר רבי חיים, מכאן אנו לומדים יסוד גדול: כאשר אדם מתחיל להתוכח הוא עלול להגרר ו"להתקרר" בדעותיו, ולמצוא את עצמו בעמדה אחרת ממה שהתכוון. חושים בן דן, שהיה חרש ולא נטל חלק בויכוח עם עשו, לא "התקרר" כלל, ובראותו את המצב הבלתי אפשרי של יעקב אבינו המוטל בחמה ללא קבורה, לא יכול היה לשאת זאת ומיד קם ומחה על כבוד סבו.

גם במלחמת היצר צריך האדם לנהוג באופן דומה, כלומר: כאשר מנסה היצר לפתות את האדם בכל מיני פתויים ולהציע לפניו רעיונות שונים, קודם כל עליו לומר "לא!!" בלשון שאינה משתמעת לשתני פנים, ולאחר מכן יהיה זמן להסברים נוספים, שכן אילו יתחיל להתוכח עמו, הוא עלול למצוא את עצמו לפתע שקוע עמוק בתוך ביצה עכורה של יצרו, במקום אחר לגמרי מזה שאליו התכוון בתחילה... (ומתוק האור)

ויאמר עליהם ראובן אל תשפכו דם וגו' למען הציל אותו מידם (לז, כב) וברש"י רוח הקודש מעידה על ראובן שאמר זאת להצילו מידם. וקשה מאוד מה צריך רוח הקודש לזה, הא בוודאי אמר זאת להצילו מידם שהרי אמר אל תשפכו דם? וי"ל ע"פ סנהדרין י"א. שבדיני נפשות אם כל הסנהדרין פסקו שחייב מיתה, לא נהרג. ורק אם לפחות אחד התנגד אז נהרג. וכאן היחיד שאמר לא להרוג זה היה ראובן, ורק על ידו היה שייך להרוג את יוסף, כי הוא הפך את כולם לרוב. א"כ אילולי רוח הקודש שהעידה שהתכוון להצילו מידם היה מקום לומר שכוונתו היתה שכן יהרגוהו. קמ"ל רוח הקודש שכוונתו היתה להצילו מידם.

מה בצע כי נהרג את אחינו (לז, כז) מה בצע – מה ממון (רש"י) כלומר, מה יצא לנו מהריגתו, בואו נמכור אותו, כך לפחות נרויח כסף מהענין... היתכנו דיבורים כאלו אצל יהודים, ובפרט אצל קדושי עליון, שבטי ק-ה? באר הרב ברונרוט בספר "אמר ודברים": יהודה שאל אותם שאלה: מדוע בעצם אנהנו כל כך רוצים שאבא לא ידע מהריגת יוסף? הרי סוף כל סוף אמורים אנו להרוג אותו ולהשליכו באחד הבורות, ולאבינו נאמר ש"חיה רעה אכלתהו". מדוע לא נבוא אל אבינו ונציג בפניו את האמת: אבא היקר, לא היתה ברירה, ישבנו היום לדין והחלטנו שיוסף הוא רוצח, ורודף, פסקנו את דינו למיתה והרגנוהו, ברוך דין האמת. מדוע באמת איננו עושים זאת? – המשיך יהודה ואמר – וכי מישוהו שילם לנו על כך שלא נספר לאבא? ודאי לא! אם כן מדוע איננו אומרים לו זאת? הסיבה ברורה: כי איננו שלמים במאת האחוזים עם פסק הדין, ואם כך, "מה בצע כי נהרוג את אחינו", מדוע לנו לעשות מעשה בלתי הפיך, הבה ונמכור אותו!

זו היתה כונת יהודה: "מה בצע – מה ממון?" וכי משיהו שילם לנו כסף על כך? לא! בהכרח אפוא שאיננו שלמים עם הפסק, ומדוע להרוג אותו?! (לאור הנר)

ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם (לז, לה)

וכי יעקב אבינו לא מקבל דין שמים באהבה? כמובן, לא יתכן לומר כך. אפילו אנשים פשוטים קיבלו עליהם את הדין באהבה, גם לאחר שקרו אסונות נוראים, ה' ישמור. על אהרן הכהן נאמר "וידם אהרן", שקיבל תנחומים על מות שני בניו, וקיבל שכר על השתיקה של קבלת הדין, שנתיחד עמו הדיבור. גם על גדולי ישראל בכל הדורות מסופר, שקיבלו על עצמם דין שמים באהבה, וקיבלו תנחומים. אם כן, מה הכוונה ב"וימאן להתנחם"? במדרש מובא, שאמר יעקב: הייתי סבור שאני צדיק, כעת התברר לי שאני רשע. למה סבור יעקב אבינו, שהוא רשע ח"ו? אי אפשר לומר, שמחמת הנסיון חשב כך, שהרי אדרבה, הקב"ה מנסה דוקא את הצדיקים, שיכולים לעמוד בנסיון. אם כן, איזה פגם מצא יעקב אבינו בעצמו?

רבי יהונתן איבשיץ מבאר, שכאשר שלח יעקב אבינו את יוסף, הוא ידע שאחיו שונאים אותו, שהרי כבר גער בו: "מה החלום הזה אשר חלמת", מאחר שהיה מטיל שואה על עצמו. איך יתכן אפוא, ששלח אותו למקום סכנה? יעקב אבינו אמר ליוסף: "לך נא ראה את שלום

הישועה מוכנה מראש...

יִקַּח אֶדְנִי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיְתַנְהוּ אֵל בֵּית הַסֵּהַר מִקֹּדֶם אֲשֶׁר אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ אֹסְרִים וְהֵי שֵׁם בְּבֵית הַסֵּהַר (ל"ט, כ') לכאורה יש להבין: מדוע היה צורך להדגיש כי יוסף ניתן בבית הסוהר **שבו היו אסירי המלך אסורים**? האם היה ליוסף הבדל בין בית סוהר זה למשנהו? את התשובה נבין על פי המעשה הבא: היה זה באחת השנים האחרונות. יהודי יקר, אשר סבל מזיהום ברגלו – פנה אל רופא המשפחה שהציע טיפול במשחות שונות, אשר לא הביאו לשיפור משמעותי במצבו. בצר לו – פנה אותו יהודי אל רופא מומחה, אשר נחרד למראה הרגל, ומיהר להפנותו בדחיפות לחדר המיון לצורך הערכה וטיפול משמעותי יותר.

בחדר המיון, לאחר המתנה ממושכת – ניגש רופא אל מיודענו, בדק את הרגל, וקבע: יש לנתח את הרגל בדחיפות! לשם כך, החליט הרופא לאשפז את אותו יהודי, אולם בטרם הספיק לטפל בצדדים המעשיים של האשפוז – נשמעה כריזה בחדר המיון, אשר הזעיקה את הצוות לטיפול במקרה חירום רפואי שהתפתח באחת ממחלקות האשפוז.

התברר, כי מדובר היה במקרה חמור במיוחד, של כוויה בדרגה גבוהה, על פני שטח גוף רחב במיוחד... הרופא המטפל מהמיון, כמו גם חלק ניכר מהצוות – עזבו מיד את חדר המיון ומיהרו אל המחלקה המדוברת, כאשר למיודענו, ולחולים רבים נוספים, לא נותר כי אם להמתין בסבלנות לשובו של הרופא, לאחר שעה ארוכה.

את זמן ההמתנה, ניצלו הממתנים בכדי לפרוק את תסכולם על ראש הצוות שנותר במחלקה, תוך שהם טוענים כי אין זה מוצדק להניח להם להמתין במשך שעה ארוכה – רק בשל מקרה חירום שהתפתח במחלקה אחרת...

כאשר לבסוף שב הרופא – הוא לא שב לבדו... התברר, כי בשל חומרת המקרה אליו הוזעק – הוזעקו עוד כמה רופאים, בכירים יותר, חלקם כלל אינם נמנים על צוות בית החולים... את ביקורם של המומחים בבית החולים – ניצל הצוות בכדי לבקש מהם לבדוק כמה מהחולים המאושפזים בחדר המיון, וביניהם – את מיודענו.

והנה, לאחר בדיקה שנערכה למיודענו על ידי רופא מומחה שאינו נמנה על צוות בית החולים, החליט הלה כי ניתן לשחרר אותו באופן מיידי אל ביתו, תוך שהוא מוסר לידו מרשם למשחה שאמורה לפתור את הבעיה מיסודה. יותר מכך: מתוך דברי הרופא המומחה התברר, כי ניתוח במצב הנוכחי – לא זו בלבד שלא היה מביא תועלת, אלא שלהיפך: עלול היה לגרום לנזק חמור, ולהעמיד את חייו של מיודענו בסכנה, שכן הזיהום עלול היה להתפשט לכל הגוף ולהגיע אף למחזור הדם!

בדיעבד, במבט לאחור, השכיל אותו יהודי לראות את חסדי ההשגחה העליונה: אותו מקרה חירום, שגרם לו לתסכול כה רב – לא נועד למעשה אלא בכדי לגלגל את הדברים כך שהרופא המומחה יגיע לבית החולים, ויציע לו את הטיפול המיטבי – שיפתור את הבעיה ויציל אותו מניתוח העלול לסכן את חייו!

ומכאן תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של הרמב"ן המבאר כך: אמנם כל עוד היה יוסף בבית האסורים, באמת לא היתה כל משמעות לשאלה באיזה בית סוהר הוא כלוא... אולם מאחר וההשגחה העליונה הועידה את ישועתו של יוסף באמצעות שר המשקים, אשר יספר אודותיו לפרעה וימליץ עליו כפותר חלומות מומחה – היתה חשיבות רבה לעובדה ש**כבר מלכתחילה** הוא נאסר בבית הסוהר בו אסירי המלך אסורים, בית הסוהר אליו עתידים היו להשליך את שר המשקים שעל ידו צפויה היתה להתגלגל ישועתו... ('ללמדך' מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

כיצד מותר להשתמש בשיירי השמן מחנוכה לריפוי מחלת ה'שושנה' – האם אין זה ביזוי מצוה?

שאלה: ידועה הסגולה מקדמת דנא (מובאת בספרים 'שיח שרפי קודש', 'אביעה סגולות' ועוד), לריפוי 'שושנה ברגל' – מורחים מהשמן שנשאר בגביעי החנוכה על השושנה שברגל והיא נעלמת באופן פלאי. ודורשי רשומות מצאו רמז נאה לכך בתיבות הפייטן במזמור 'מעוז צור' – ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים. גם בנרות שבת יש ממליצים כסגולה למרוח משיירי השמן על מקום הכאב שיש לאדם.

ודנו מחברי זמננו (שערי ימי החנוכה להג"ר יהודה טשנר עמוד לו, קונטרס זכרון יוסף חלק א) האם יש בזה חשש איסור מצד הדין, שמא הרי זה בכלל ביזוי מצוה, וביטול חיוב שריפה, ואולי אפשר לנהוג כן רק כאשר עושה תנאי מראש לכך?

וגם אם דלק יותר מחצי שעה, הרי מפורסם דעת הגרי"ז מבריסק זצ"ל שחשש שכיום שהולכים ברחוב עד שעה מאוחרת, כל זה בכלל עד שתכלה רגל מן השוק, ואם כן תמיד זה כמו בתוך חצי שעה. ולא מצוי שיכניס שמן מרובה שידלוק אחרי השעה 12 בלילה. מאידך, שמעתי בשם הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שגם בזמננו אפשר לכבות את הנר אחרי חצי שעה.

תשובה: אכן, לדעת הגר"נ קרליץ, הובא בספר גנזי הקודש (פרק יט הערה כא) צריך לעשות תנאי, ובלי זה אין להשתמש בזה לסגולה (מסתבר שהסגולה קיימת אף שעשה תנאי, כי בפועל שיירי מצוה הם).

מאידך כתב בקובץ הלכות (חנוכה פרק יד סעיף יג) דמי שרגיל בכך, שפיר דמי לשומרו ולסוך ממנו אפילו אם לא התנה, דכיון שרגיל לשמור נותר השמן בשביל זה, אנן סהדי שלא הקצה השמן שהוא יותר מן השיעור.

יש לציין לדברי הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (דברי שי"ח גיליון 258 מקץ תשע"ח), שנשאל על כך, והשיב: "יש עושים כן". (מתוך גיליון 'עומק הפשט' חנוכה תשע"ח)

והרה"ג ישראל טויב שליט"א (ש"ת תשובות ישראל סי' צ"ב) הביא דהרוצה לצאת לכו"ע, יקח כוסות גדולים מאוד וידליק בהם ויתנה שמה שישאר לאחר שתכלה רגל ב-12:00 בלילה לא מקצה אותו למצוה, ובאופן זה מותר להשתמש לשושנה.

תשובה לחידה משבוע קודם: "ויחץ את העם אשר אתו (לכ"ח). יחץ הוא אחד מהסימנים הנעשים בליל הסדר.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת ברודמן לנשואי הבת משפחות גרינוולד-רוטנר להולדת הבת הנכדה משפחות אוריאל בוסו לאירוסי הבן הנכד משפחות פורמן-ציטרנבוים להולדת הבן הנכד משפחת וולף להולדת הבת משפחות חוקת להולדת הבן משפחות משה צ'רבוניץ להכנס הבנים הנכדים לעול תורה ומצוות משפחות ריגר-גרופיין להולדת הבת הנכדה **גני הדב:** משפחת הרב זבדי להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחת רזונברג לנשואי הבן משפחות הלפרין-פלונצ'ק לנשואי הבן הנכד משפחת צויבל להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחות שחר להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות